

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 2007-2008

29 JANUARI 2008

Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van het schorsend karakter van een verzoekschrift tot vernietiging bij de Raad van State voor wat de burgerrechtelijke vordering tot schadevergoeding betreft

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE VOOR
DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR
DE HEER DELPÉRÉE

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2007-2008

29 JANVIER 2008

Proposition de loi modifiant le Code civil en vue de conférer à une requête en annulation devant le Conseil d'État un caractère suspensif à l'égard de l'action civile en dommages et intérêts

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR
M. DELPÉRÉE

Samenstelling van de commissie / Composition de la commission :

Voorzitter / Président : Marc Verwilghen.

Leden / Membres :

CD&V - N-VA Helga Stevens, Hugo Vandenberghe, Pol Van den Driessche, Tony Van Parys.
MR Alain Courtois, Marie-Hélène Crombé-Bertom, Christine Defraigne.
Open Vld Martine Taelman, Patrik Vankrunkelsven.
Vlaams Belang Hugo Coveliers, Anke Van dermeersch.
PS Christophe Collignon, Philippe Mahoux.
SP.A-SPIRIT Geert Lambert, Guy Swennen.
CDH Jean-Paul Procureur.
Écolo Carine Russo.

Plaatsvervangers / Suppléants :

Dirk Claes, Sabine de Bethune, Nahima Lanjri, Els Schelfhout, Elke Tindemans.
Berni Collas, Alain Destexhe, Philippe Monfils, François Roelants du Vivier.
Roland Duchatelet, Marc Verwilghen, Paul Wille.
Yves Buysse, Jurgen Ceder, Joris Van Hauthem.
Sfia Bouarfa, Joëlle Kapompolé, Philippe Moureaux.
Johan Vande Lanotte, Myriam Vanlerberghe, André Van Nieuwerkerke.
Anne Delvaux, Francis Delpérée.
José Daras, Josy Dubié.

Zie:

Stukken van de Senaat :

4-10 - BZ 2007 :

Nr. 1 : Wetsvoorstel van de heren Vandenberghe en Van Parys.

4-10 - 2007/2008 :

Nr. 2 : Amendementen.

Voir:

Documents du Sénat :

4-10 - SE 2007 :

Nº 1 : Proposition de loi de MM. Vandenberghe et Van Parys.

4-10 - 2007/2008 :

Nº 2 : Amendements.

I. Inleiding

De commissie voor de Justitie heeft dit wetsvoorstel besproken tijdens haar vergaderingen van 23 en 29 januari 2008 in aanwezigheid van de minister van Justitie.

Dit wetsvoorstel werd besproken samen het wetsvoorstel van mevrouw Taelman tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en de gecoördineerde wetten op de Rijkscomptabiliteit inzake de verjaring (stuk Senaat, nr. 4-140/1), dat hetzelfde onderwerp heeft.

II. Inleidende uiteenzetting door de heer Vandenberghe

De heer Vandenberghe licht toe dat het voorliggende wetsvoorstel ertoe strekt tegemoet te komen aan de problemen die voortvloeien uit het feit dat de uitspraak over een beroep tot vernietiging van een administratieve handeling bij de Raad van State vaak vele jaren op zich laat wachten. Bovendien is de kous voor de gedupeerde burger nog niet af, indien het vernietigingsarrest vaststelt dat er inderdaad een onrechtmatige daad door de overheid is gepleegd. Indien de burger alsnog schadevergoeding wil bekomen, moet hij immers daarvoor naar de burgerlijke rechtkant, die het causaal verband tussen de onrechtmatige handeling en de schade dient vast te stellen. De Raad van State kan immers geen schadevergoeding toekennen.

Vooreerst rijst een interpretatieprobleem door het feit dat alle rechtsvorderingen tot vergoeding van schade op grond van buitencocontractuele aansprakelijkheid verjaren door verloop van vijf jaar. Daarenboven en vooral aan de orde de interpretatie van de artikelen 100 en 101 van de wetten op de comptabiliteit van de Staat, gecoördineerd door het koninklijk besluit van 17 juli 1991, dat artikel 1 van de wet van 6 februari 1970 herneemt betreffende de verjaring van de schuldvorderingen ten laste van de Staat of provincies. Daar wordt een verjaringstermijn van 5 jaar zonder verdere voorwaarden ingevoerd. Bij arrest van 16 februari 2006 heeft het Hof van Cassatie geoordeeld dat een verzoekschrift bij de Raad van State geen schorsende werking heeft. Gelet op de achterstand bij de Raad van State, is de kans dus groot dat het recht om schadevergoeding te vorderen verjaart tijdens de lopende vernietigingsprocedure. Aldus wordt de burger verplicht om onmiddellijk na het instellen van het beroep tot vernietiging ook een burgerlijke vorde-ring in te stellen.

Het is weinig waarschijnlijk dat dit probleem door de wet van 15 september 2006 op de hervorming van de Raad van State, die vreemdelingenzaken overheft naar een andere instantie, zal worden weggewerkt.

I. Introduction

La commission de la Justice a examiné la proposition de loi à l'examen au cours de ses réunions des 23 et 29 janvier 2008, en présence du ministre de la Justice.

La présente proposition de loi est examinée conjointement avec la proposition de loi modifiant le Code civil et les lois coordonnées sur la comptabilité de l'État en ce qui concerne la prescription (doc. Sénat, n° 4-140/1), qui a été déposée par Mme Taelman et porte sur le même objet.

II. Exposé introductif de M. Vandenberghe

M. Vandenberghe explique que la proposition de loi à l'examen vise à résoudre les problèmes découlant du fait que le Conseil d'État met parfois de nombreuses années pour statuer sur un recours en annulation d'un acte administratif. En outre, si l'arrêt d'annulation constate l'irrégularité d'un acte des pouvoirs publics, le citoyen lésé n'est pas encore au bout de ses peines. Le citoyen désireux d'obtenir des dommages et intérêts doit en effet saisir une juridiction civile qui doit constater l'existence d'un lien causal entre l'acte illicite et le dommage subi, dès lors que le Conseil d'État n'est pas habilité à accorder des dommages et intérêts.

Il y a tout d'abord un problème d'interprétation lié au fait que toute action en réparation d'un dommage fondée sur une responsabilité extra-contractuelle se prescrit par cinq ans. Ensuite et surtout, il y a l'interprétation des articles 100 et 101 des lois sur la comptabilité de l'État, coordonnées par l'arrêté royal du 17 juillet 1971, qui reprennent le texte de l'article 1er de la loi du 6 février 1970 relative à la prescription des créances à charge ou au profit de l'État et des provinces, lequel instaure un délai de prescription de 5 ans sans fixer d'autres conditions. Par arrêt du 16 février 2006, la Cour de cassation a considéré qu'une requête devant le Conseil d'État n'a pas d'effet suspensif. Compte tenu de l'arriéré du Conseil d'État, il y a donc de fortes chances que le droit de réclamer des dommages et intérêts soit frappé de prescription alors que la procédure d'annulation est encore en cours. Le justiciable se voit donc contraint d'intenter une action au civil immédiatement après avoir introduit son recours en annulation.

Il est peu probable que ce problème soit résolu par la loi du 15 septembre 2006 réformant le Conseil d'État, qui renvoie le contentieux des étrangers devant une autre instance.

Bijkomend probleem is dat een arrest van het Hof van Cassatie van 16 februari 2006 een einde maakt aan de tot dusver aangenomen stelling dat een administratieve procedure voor de Raad van State, naar analogie van artikel 2244 van het Burgerlijk Wetboek, de verjaring van de burgerlijke rechtsvordering stuit of schorst. Het Hof stelde dat het verzoekschrift tot vernietiging van een administratieve handeling voor de Raad van State de verjaring van het recht om voor een burgerlijke rechtbank schadevergoeding te vorderen op grond van een onrechtmatige overheidsdaad niet schorst of stuit. Het beroep bij de Raad van State heeft immers een objectieve werking. Spreker meent echter op dat vlak dat een uitspraak over een objectief contentieux rechtsgevolgen kan hebben waardoor subjectieve rechten worden gekrenkt. Immers het Hof van Cassatie oordeelt stevast dat het vernietigingsarrest het bewijs levert van een onrechtmatige daad. In die zin is dergelijk arrest in de realiteit meervoudig.

Men zou kunnen stellen dat de verjaringstermijn van 5 jaar ten opzichte van overheidshandelingen een discriminatie inhoudt ten opzichte van de gerechtelijke verjaringstermijnen ten opzichte van handelingen van private personen; waarom een verschillende verjaringstermijn invoeren voor vordering tegen de overheid dan voor andere vorderingen ?

Spreker verwijst ten slotte naar artikel 101 van de wetten op de Rijkscomptabiliteit (zie artikel 4 van het wetsvoorstel nr. 4-140/1).

Spreker meent dat er ter zake reeds een wetswijziging is doorgevoerd, maar dat de uitvoering ervan tot op heden steeds is uitgesteld.

Het voorliggende wetsvoorstel strekt ertoe een schorsend karakter te verlenen op burgerrechtelijk vlak aan het instellen van een beroep tot vernietiging bij de Raad van State.

In het herstelde artikel 2255 van het Burgerlijk Wetboek wordt aldus een schorsingsgrond toegevoegd.

Artikel 3 van het wetsvoorstel behelst dan een overgangsbepaling, die stelt dat de nieuwe wet van toepassing is op alle lopende rechtsgeschillen in de mate dat zij niet zijn beoordeeld door een vonnis of een arrest dat in kracht van gewijsde is gegaan. Spreker is er zich echter van bewust dat het voorliggende artikel 3 slecht is geformuleerd en zal dan ook een amendement indienen (zie stuk Senaat, 4-10/2, amendement nr. 4). De regelen van verjaring zijn immers procedurerregels die van onmiddellijke toepassing zijn. De gevatte rechter zal het schorsend karakter van het beroep bij de Raad van State beoordelen op het ogenblik dat hij uitspraak moet doen over de vordering ten gronde.

À cela vient s'ajouter qu'un arrêt de la Cour de cassation du 16 février 2006 est venu infirmer la thèse admise jusqu'alors selon laquelle une procédure administrative devant le Conseil d'État interrompait la prescription du dédommagement civil, par analogie avec l'article 2244 du Code civil. La Cour a estimé que la requête en annulation d'un acte administratif devant le Conseil d'État n'interrompt ni ne suspend la prescription du droit de réclamer, devant un tribunal civil, une réparation pour acte public illicite. En effet, le recours devant le Conseil d'État a un effet objectif. L'intervenant considère toutefois à cet égard qu'une décision sur un contentieux objectif peut avoir des effets juridiques portant atteinte à des droits subjectifs. En effet, selon la jurisprudence constante de la Cour de cassation, l'arrêt d'annulation apporte la preuve de l'illicéité d'un acte. En ce sens, pareil arrêt a en réalité une portée multiple.

L'on pourrait affirmer que le délai de prescription de 5 ans applicable aux actes publics est constitutif d'une discrimination par rapport aux délais de prescription judiciaires applicables aux actes des personnes privées; pourquoi soumettre les actions dirigées contre les pouvoirs publics à un délai de prescription différent de celui applicable aux autres actions ?

L'intervenant renvoie enfin à l'article 101 des lois coordonnées sur la comptabilité de l'État (voir l'article 4 de la proposition de loi n° 4-140/1).

L'intervenant pense qu'une modification législative est déjà intervenue en l'espèce, mais qu'à ce jour, son exécution a été reportée.

La proposition de loi à l'examen vise à conférer à l'introduction d'un recours en annulation devant le Conseil d'État un caractère suspensif en droit civil.

Une cause de suspension supplémentaire est donc ajoutée dans l'article 2255, rétabli, du Code civil.

L'article 3 de la proposition de loi contient une disposition transitoire qui prévoit que la nouvelle loi s'applique à tous les litiges pendant pour autant qu'ils n'aient pas encore été tranchés par un jugement ou un arrêt passé en force de chose jugée. L'intervenant a conscience que l'article 3 à l'examen est mal formulé et déposera dès lors un amendement pour y remédier (voir doc. Sénat, 4-10/2, amendement n° 4). Les règles en matière de prescription sont en effet des règles de procédure d'application immédiate. Le juge saisi appréciera le caractère suspensif du recours formé devant le Conseil d'État au moment où il doit statuer sur la demande au fond.

III. Algemene besprekking

De heer Mahoux vindt het legitime om de huidige wetgeving te wijzigen, aangezien die soms tot absurde situaties leidt: de burger die voor de Raad van State gelijk heeft gekregen kan uiteindelijk geen effectieve schadeloosstelling verkrijgen, aangezien zijn burgerlijke rechtsvordering ondertussen is verjaard.

Spreker meent dat de moeilijkheid die door de indieners van de wetsvoorstel wordt aangekaart, in de eerste plaats te wijten is aan de lange duur van de procedures voor de Raad van State. Naast de aanpassing van de verjaringsregels zou men tevens de oorzaken van de vertraging bij de behandeling van de zaken voor de Raad van State moeten aanpakken. Zou men de vertegenwoordigers van de Raad van State niet moeten horen om meer duidelijkheid te krijgen over de redenen die aan deze vertraging ten grondslag liggen?

De heer Delpérée merkt op dat het pluralisme van onze gerechtelijke instellingen deel uitmaakt van onze gerechtelijke traditie. Dit beginsel, dat opgenomen is in de artikelen 144, 145 en 160 van de Grondwet, is een realiteit die de commissie niet kan negeren.

Wat de achterstand bij de Raad van State betreft, herinnert spreker eraan dat de gecoördineerde wetten zijn gewijzigd bij de wet van 15 september 2006 tot hervorming van de Raad van State en tot oprichting van een Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, teneinde de achterstand weg te werken. De oorzaken van de achterstand zijn bekend: 85 % van de zaken die de Raad van State behandelt, hebben betrekking op vreemdelingengeschillen. De oprichting van een nieuw rechtscollege was bedoeld om de afdeling administratie van de Raad van State van deze geschillen te ontheffen. Het is evenwel nog te vroeg om de gevolgen van deze hervorming te kunnen evalueren.

De heer Delpérée is bovendien van mening dat het wetsvoorstel van de heren Vandenberghe en Van Parys duidelijkheid kan verschaffen over een belangrijke bepaling in de procedure voor de berekening van de verjaringstermijnen.

Spreker kondigt aan dat hij een amendement zal indienen om in de Franse tekst van het voorgestelde artikel 2255 van het Burgerlijk Wetboek het woord « illicéité » te vervangen door het woord « illégalité », teneinde de formulering af te stemmen op artikel 14 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State. Eveneens met het oog op de overeenstemming tussen de tekst van het voorliggende voorstel met die van de gecoördineerde wetten op de Raad van State zou men telkens de woorden « administratieve rechtshandelingen » door de woorden « akten en reglementen van een administratieve overheid » moeten vervangen. Een dergelijke akte is per definitie een rechtshandeling.

III. Discussion générale

M. Mahoux trouve qu'il est légitime de vouloir modifier la législation actuelle puisqu'elle aboutit parfois à une situation aberrante: le citoyen qui a obtenu gain de cause devant le Conseil d'État ne pourra, *in fine*, pas obtenir de dédommagement effectif, son action civile ayant dans l'intervalle été frappée de prescription.

L'intervenant pense que la cause première de la difficulté mise en exergue par les auteurs des propositions de loi est à trouver dans la longueur des procédures devant le Conseil d'État. Au-delà des modifications des règles de prescription, il faudrait également s'attaquer aux causes des retards dans le traitement des affaires devant le Conseil d'État. Ne faudrait-il pas entendre des représentants du Conseil d'État pour obtenir des précisions sur les raisons fondamentales de ces retards ?

M. Delpérée fait observer que la question du pluralisme de nos institutions de justice fait partie de nos traditions juridiques. Ce principe, qui est inscrit dans les articles 144, 145 et 160 de la Constitution, est une réalité que la commission ne peut ignorer.

En ce qui concerne l'arriéré devant le Conseil d'État, l'intervenant rappelle que les lois coordonnées ont été modifiées par la loi du 15 septembre 2006 réformant le Conseil d'État et créant un Conseil du Contentieux des Étrangers afin d'assurer une résorption de l'arriéré. Les causes de l'arriéré sont en effet bien connues: 85 % des affaires traitées par le Conseil d'État visent le contentieux des étrangers. La création d'une nouvelle juridiction avait pour objet d'enlever ce contentieux à la section d'administration du Conseil d'État. Il est cependant trop tôt pour évaluer les effets de cette réforme.

M. Delpérée pense par ailleurs que la proposition de loi déposée par MM. Vandenberghe et Van Parys permet de clarifier une disposition importante de procédure pour le calcul des délais de prescription.

L'intervenant annonce qu'il déposera un amendement visant à remplacer, dans le texte français de l'article 2255 proposé du Code civil, le mot « illécéité » par le mot « illégalité » pour en aligner le libellé sur celui de l'article 14 des lois coordonnées sur le Conseil d'État. Dans un même souci de cohérence entre le texte de la proposition à l'examen et celui des lois coordonnées sur le Conseil d'État, il faudrait chaque fois supprimer le mot « juridiques » dans l'expression « actes juridiques administratifs ». Un acte administratif est par définition un acte juridique.

De heer Coveliers verheugt zich over het voorliggende wetsvoorstel, aangezien men in de huidige situatie vaak met onrechtvaardigheden wordt geconfronteerd.

Spreker wil niet al te zeer uitweiden over de keuze tussen een monistisch of een een pluralistisch systeem. Misschien moet men toch nadenken over een monistisch systeem. De vraag rijst waarom de overheid zijn eigen rechtkosten moet oprichten en niet gewoon naar een onafhankelijke rechtkost kan stappen, net zoals de burger. Spreker verwijst bijvoorbeeld naar de bestendige deputatie, waar verkozenen voor een aantal gevallen een rechtsprekende bevoegdheid hebben. Dit lijkt moeilijk aanvaardbaar in een democratisch bestel.

Spreker meent dat de lange duur van een procedure bij de Raad van State niet langer kan worden getolereerd. Terwijl de partijen aan strikte termijnen zijn gebonden, laat het verslag van de auditeur vaak 3 à 4 jaar op zich wachten. Men streeft naar een werklastmeting binnen rechtkosten en parketten, maar misschien moet dit ook gebeuren bij de Raad van State.

Spreker heeft verder nog enige punctuele vragen bij de formulering van de voorgestelde artikelen. Spreekt men over «stuiting van de verjaring» of zegt men beter dat de verjaring «niet loopt»?

De minister meent, wat de grond van de zaak betreft, dat het ongetwijfeld een wijs initiatief vormt om in deze materie wetgevend op te treden.

Spreker heeft ook een persoonlijke bedenking bij de onaanvaardbaar lange doorlooptijd van de geschillen hangende voor de Raad van State. Hopelijk biedt de overheveling van vreemdelingenzaken door de wet van 15 september 2006 hier enig soelaas. Er is echter niet enkel het probleem van de maatschappelijke onaanvaardbaarheid van de lange wachtermijn, wat bijvoorbeeld slecht is voor de burger en het investeringsklimaat. Er is ook de vraag waarom de burger, na een procedure voor de Raad van State, nog naar de burgerlijke rechter dient te stappen indien hij schadevergoeding wenst. Misschien moet men dan ook nadenken over de fundamentele organisatie van de geschillenbeslechting ten aanzien van de overheid. Het is ongetwijfeld mogelijk tussenoplossingen te vinden zonder dat een grondwetswijziging zich opdringt.

Wat de wetsvoorstellen betreft, heeft de minister geen voorkeur voor het ene of het andere. Het is aan de commissieleden om een keuze te maken.

M. Coveliers se réjouit du dépôt de la proposition de loi à l'examen étant donné que, dans la situation actuelle, le citoyen se trouve souvent face à des injustices.

L'intervenant ne souhaite pas s'attarder trop longuement sur le choix entre un système moniste ou pluraliste. Il faudrait peut-être que l'on réfléchisse malgré tout à un système moniste. La question se pose de savoir pourquoi les pouvoirs publics doivent constituer leurs propres tribunaux et ne peuvent pas simplement s'adresser à un tribunal indépendant, comme le fait le citoyen. L'intervenant évoque l'exemple de la députation permanente, dont les élus ont, dans certains cas, un pouvoir juridictionnel. Une telle option paraît difficilement acceptable dans un régime démocratique.

L'intervenant est d'avis que l'on ne peut plus tolérer la longueur des procédures devant le Conseil d'État. Alors que les parties sont tenues de respecter des délais très stricts, elles doivent souvent attendre 3 ou 4 ans pour obtenir le rapport de l'auditeur. On cherche à mettre en place un instrument d'évaluation de la charge de travail dans les tribunaux et les parquets, mais il faudrait peut-être faire de même pour le Conseil d'État.

L'intervenant souhaite poser encore quelques questions ponctuelles à propos de la formulation des articles proposés. Parle-t-on de «l'interruption de la prescription», ou vaut-il mieux dire que la prescription «ne court pas»?

Sur le fond, le ministre estime que légiférer en cette matière relève incontestablement du bon sens.

L'intervenant voudrait également émettre une réflexion personnelle à propos de la longueur inacceptable des litiges pendant devant le Conseil d'État. L'on peut espérer que le transfert du contentieux des étrangers institué par la loi du 15 septembre 2006 apportera quelque soulagement. Mais il ne faut pas seulement dénoncer le caractère socialement inacceptable des très longs délais de traitement, qui ont notamment des retombées négatives sur le citoyen et le climat d'investissement. L'on peut aussi se demander pourquoi le citoyen est obligé, après avoir introduit une procédure devant le Conseil d'État, d'encore saisir le juge civil pour obtenir des dommages et intérêts. Il faudrait peut-être repenser l'organisation fondamentale du règlement des litiges auxquels les pouvoirs publics sont partie. L'on pourrait certainement concevoir des solutions intermédiaires n'imposant aucune modification de la Constitution.

En ce qui concerne les propositions de loi, le ministre ne marque pas de préférence pour l'une ou pour l'autre. C'est aux commissaires qu'il revient de faire un choix.

Wat het voorstel van mevrouw Taelman betreft, wijst de minister erop dat de wet op de Rijkscomptabiliteit reeds is gewijzigd. Deze wijziging werd wel nog niet uitgevoerd.

De heer Vankunkelsven stelt voor uit te maken op basis van welk wetsvoorstel de commissie discussie zal verderzetten. Spreker stelt voor voort te gaan op de tekst van de heer Vandenberghe en Van Parys.

De heer Vandenberghe preciseert dat hij het wetsvoorstel 4-10, te amenderen, in ieder geval wenst te handhaven. Spreker verklaart zich ook bereid te debatteren over een eventuele afschaffing van het dualistisch systeem. Het probleem voor de burger eindigt inderdaad niet met een beslissing van de Raad van State.

De heer Delpérée benadrukt dat een monistisch systeem niet alles regelt. Er is ook achterstand bij de gewone rechtscolleges. Bovendien zullen de bestaande rechtsmiddelen binnen de rechterlijke orde de termijnen verlengen.

De heer Vandenberghe herhaalt dat het misschien een goed idee zou zijn het debat over de afschaffing van het dualisme te agenderen.

Spreker meent dat men naast de juridische argumentatie ook rekening moet houden met de benadering van burgerszijde. Inderdaad moet de burger die aanspraak maakt op een bepaald recht kunnen vaststellen dat er iets van komt binnen een redelijke termijn. Zo moet, volgens het Hof te Straatsburg, een strafzaak binnen 3 à 4 jaar volledig zijn afgehandeld, tenzij het een zaak van uitzonderlijke complexiteit betreft. Dit is een kwestie van geloofwaardigheid.

Met betrekking tot de aangewende techniek verwijst spreker naar artikel 100 van de wetten rijkscomptabiliteit die in een bijzondere regeling hadden voorzien voor vorderingen tegen de Belgische Staat. Aan dit artikel werd een wijziging aangebracht, goedgekeurd in Kamer en Senaat, waarbij men aanneemt dat vorderingen tegen de overheid onder het gemeen recht vallen. De toepassing daarvan wordt wel steeds uitgesteld. Aangezien de basisregel echter bestaat dat het gemeen recht van toepassing is op vorderingen tegen de overheid meent spreker dat een wijziging in het Burgerlijk Wetboek volstaat. Volgens spreker wordt een begrotingswet oneigenlijk gebruikt voor een verjaringsregeling.

Verder beperkt het wetsvoorstel 4-10 zich tot een invoeging van een bijzondere regeling in een openstaand artikel van het Burgerlijk Wetboek (artikel 2255) die stelt dat de verjaring niet loopt ten aanzien van rechtsvorderingen tot vergoeding van schade op grond van onwettige administratieve overheidshandelingen gedurende de aanhangigheid bij de Raad van State van het verzoek tot vernietiging van deze administratieve rechtshandelingen.

Concernant la proposition de Mme Taelman, le ministre indique que les lois sur la comptabilité de l'État ont déjà été modifiées, mais que les modifications n'ont pas encore été mises en œuvre.

M. Vankunkelsven propose que l'on décide quelle proposition servira de base pour la suite des discussions. L'intervenant propose de partir du texte de MM. Vandenberghe et Van Parys.

M. Vandenberghe précise qu'il souhaite en tout cas conserver une version amendée de la proposition de loi n° 4-10. L'intervenant se déclare également prêt à débattre d'une abolition éventuelle du système dualiste. En effet, le fait qu'il y ait une décision du Conseil d'État ne signifie pas que le problème du citoyen est résolu.

M. Delpérée souligne qu'un système moniste ne règle pas tout. Il y a également de l'arriéré devant les tribunaux de l'ordre judiciaire. Par ailleurs, les voies de recours existantes au sein de l'ordre judiciaire vont allonger les délais.

M. Vandenberghe répète qu'il serait peut-être judicieux d'inscrire à l'ordre du jour le débat sur la suppression du système dualiste.

L'orateur estime que, outre l'argumentation juridique, il faut également tenir compte de la perception du citoyen. Le citoyen qui revendique un droit déterminé doit effectivement pouvoir constater dans un délai raisonnable la suite qui est réservée à sa demande. La Cour de Strasbourg considère ainsi qu'une procédure pénale doit être entièrement terminée dans un délai de 3 à 4 ans, sauf si l'affaire revêt une complexité exceptionnelle. C'est une question de crédibilité.

En ce qui concerne la technique employée, l'orateur renvoie à l'article 100 des lois coordonnées sur la comptabilité de l'État, qui prévoit un régime spécial pour les créances sur l'État belge. Cet article a toutefois fait l'objet d'une modification, approuvée par la Chambre et le Sénat, en vertu de laquelle les créances sur les pouvoirs publics ressortissent du droit commun. Mais l'application de cette modification est sans cesse reportée. Compte tenu de l'existence de la règle fondamentale qui veut que le droit commun soit applicable aux créances sur l'État, l'orateur considère qu'une modification du Code civil suffit. Selon lui, la loi budgétaire est détournée dans le but d'instaurer un régime de prescription.

Par ailleurs, la proposition de loi 4-10 se limite à insérer dans un article ouvert du Code civil (article 2255) un régime spécial selon lequel la prescription ne court pas à l'égard des actions en réparation d'un dommage formées au motif d'illicéité d'actes juridiques administratifs pendant la période où la requête en annulation des actes juridiques administratifs en question est pendante devant le Conseil d'État.

Het wetsvoorstel van mevrouw Taelman opteert daarnaast ook voor een aanvulling van de algemene regel van artikel 2244 BW zodat dit artikel uitdrukkelijk ook de administratieve procedures voor de Raad van State (verzoekschrift tot schorsing of vernietiging). Spreker vraagt zich af of het noodzakelijk is de stuitende werking te voorzien van een verzoekschrift bij de Raad van State aangezien dit binnen de 60 dagen moet worden ingediend nadat de administratieve handeling is gesteld. Dat een dagvaarding stuitende werking heeft, spreekt voor zich, aangezien men kan dagvaarden zolang de zaak niet is verjaard.

Voor procedures bij de Raad van State spreekt men over max 60 dagen. Een schorsende werking lijkt hem dus te volstaan, waarbij de verjaringstermijn verder loopt na het arrest van de Raad van State.

De heer Mahoux meent dat het beginsel van de redelijke termijn, dat speelt bij de gewone rechtscolleges, tevens naar voren zou moeten worden geschoven voor de procedures bij de Raad van State.

Mevrouw Crombé-Berton denkt dat de invoering van het schorsend karakter van een verzoekschrift tot vernietiging wat de verjaring van de burgerlijke rechtsvordering betreft, een maatregel is die het probleem dat voortvloeit uit de traagheid van de procedures bij de Raad van State op een eenvoudige en snelle manier kan oplossen. Zij steunt het wetsvoorstel nr. 4-10 dan ook volledig. Uit taalkundige overwegingen stelt zij voor om in het voorgestelde artikel 2255 van het Burgerlijk Wetboek de woorden «van rechtsvorderingen tot vergoeding» te vervangen door de woorden «van de rechtsvordering tot vergoeding».

Mevrouw Taelman meent dat het debat over monisme en pluralisme binnen de rechtsbedeling bijzonder interessant is, maar ook zeer ruim. Het moet dan ook niet nu worden gevoerd, tijdens de besprekking van voorliggende wetsvoorstellen met eerder technische strekking.

Spreekster uit ook geen bezwaar tegen een eventueel verzoek om advies van de Raad van State, al was het maar uit hoffelijkheidsoverwegingen. Het lijkt spreekster een goed idee hen een mening te laten geven over de gehanteerde technieken.

Spreekster verduidelijkt dat zij ervoor heeft geopteerd het principe van de stuizing door een verzoekschrift bij de Raad van State ook uitdrukkelijk op te nemen in het algemene principe van artikel 2244, omdat dit duidelijker is voor de burger. Het belangrijkste is echter dat een oplossing geboden wordt; de manier waarop is van minder belang.

De heer Swennen kan instemmen met de finaliteit van voorliggende wetsvoorstellen. Aangezien beide wetsvoorstellen hetzelfde beogen, komt het de com-

Par ailleurs, la proposition de loi de Mme Taelman vise également à compléter la règle générale de l'article 2244 du Code civil de manière qu'il englobe aussi les procédures administratives devant le Conseil d'État (requête en suspension ou en annulation). L'orateur s'interroge sur la nécessité de prévoir l'effet interruptif d'une requête introduite auprès du Conseil d'État puisque cette dernière doit être introduite dans les soixante jours qui suivent l'acte administratif. L'effet interruptif de la citation relève de l'évidence puisque l'on peut citer en justice tant que l'affaire n'est pas frappée de prescription.

Pour les procédures auprès du Conseil d'État, le délai est fixé à 60 jours maximum. En conséquence, un effet suspensif lui semble suffisant, étant entendu que le délai de prescription continue à courir après l'arrêt du Conseil d'État.

M. Mahoux pense que le principe du délai raisonnable, qui joue devant les juridictions de l'ordre judiciaire, devrait également être mis en avant pour les proc  ures devant le Conseil d'État.

Mme Crombé-Berton pense que le fait d'attribuer à une requête en annulation un caractère suspensif quant à la prescription de l'action civile est une mesure qui permet de trouver une solution simple et rapide au problème qui découle de la lenteur des proc  ures devant le Conseil d'État. Elle soutient dès lors totalement la proposition de loi n   4-10. Dans un souci linguistique, elle suggère que l'on remplace, dans l'article 2255 proposé du Code civil, les mots «des actions en réparation» par les mots «de l'action en réparation».

Mme Taelman pense que le débat sur le monisme et le pluralisme dans l'administration de la justice est particulièrement intéressant, mais aussi très vaste. Ce n'est donc pas maintenant, au cours de la discussion des propositions de loi à l'examen qui ont une portée plutôt technique, que ce débat doit avoir lieu.

L'intervenante n'a pas non plus d'objections à ce que l'on demande éventuellement l'avis du Conseil d'État, ne serait-ce que par courtoisie. Permettre au Conseil d'État de donner son avis sur les techniques utilisées lui semble une bonne idée.

L'intervenante précise que dans un souci de clarté pour le citoyen, elle a voulu que le principe de l'effet interruptif de la requête adressée au Conseil d'État soit  g  alement intégré au principe général de l'article 2244. Le principal est de proposer une solution; la manière a moins d'importance.

M. Swennen peut souscrire à la finalité des propositions de loi à l'examen. Comme elles ont toutes deux le même objectif, il appartient à la

missie toe zich uit te spreken over de beste techniek om dit te verwezenlijken. Men mag niet vergeten dat de burger die een vordering indient bij de Raad van State in de eerste plaats een schadevergoeding beoogt. Het is een kwestie van vertrouwen in de rechtsstaat dat hij deze zo snel mogelijk kan verkrijgen.

De keuze tussen monisme of dualisme is een juridisch vergaande oefening. Op het eerste gezicht is spreker een voorstander van monisme, maar een ruim debat waarbij alle aspecten worden afgetoetst lijkt hem noodzakelijk. Het lijkt spreker wel een goed idee dit debat, inclus hoorzittingen, te voeren in de Senaat als reflectiekamer.

De heer Vankrunkelsven onderstreept dat dit debat over de rechtsbedeling in administratieve zaken niet kan worden gevoerd in het kader van voorliggende wetsvoorstellen, die enkel beogen een concreet probleem op te lossen.

De heer Van Parys sluit zich hierbij aan. Wel zou men de desbetreffende wetsvoorstellen op de agenda van de commissie Binnenlandse Zaken kunnen plaatsen. Spreker zal daartoe een initiatief nemen.

Wat betreft het advies van de Raad van State, meent spreker dat voorliggende wetsvoorstellen deze instelling niet aanbelangen. Inderdaad gaat het hier om de verjaring van de burgerlijke vordering. Spreker ziet dan ook niet waarom men hier de Raad van State om advies zou moeten verzoeken. De commissie is voldoende gewapend om een keuze te maken tussen de verschillende technieken.

De heer Mahoux vraagt of het voorgestelde artikel 2255 van het Burgerlijk Wetboek ook betrekking heeft op de vorderingen tot schorsing voor de Raad van State.

De heer Vandenberghe antwoordt dat de vordering tot schorsing noodzakelijkerwijze het indienen van een verzoekschrift tot nietigverklaring veronderstelt. De bevolen schorsing zou immers vervallen indien er geen verzoekschrift tot nietigverklaring is ingediend.

De heer Coveliers verwijst naar artikel 17 van de gecoördineerde wetten Raad van State. Indien de schorsing wordt afgewezen, moet de verzoekende partij binnen de 30 dagen de voortzetting verzoeken.

Verder is spreker geen voorstander van een even-tueel verzoek om advies van de Raad van State.

Wat betreft het debat over monisme, stipt spreker aan dat dit ook politieke keuzes inhoudt. Na het maken van deze keuze, zou men dan inderdaad enkele deskundigen kunnen horen, bijvoorbeeld het grondwettelijk Hof.

commission de se prononcer sur la meilleure technique à mettre en œuvre. Il ne faut pas oublier que le citoyen qui intente une action devant le Conseil d'État cherche avant tout à obtenir réparation d'un préjudice et ce, au plus vite. Il y va de la confiance en l'État de droit.

Le choix entre le monisme et le dualisme est une question juridique très vaste. Au premier abord, l'intervenant est partisan du monisme, mais il lui semble que le sujet mérite que l'on y consacre un large débat au cours duquel tous les aspects du problème seront examinés. Le Sénat, en tant que chambre de réflexion, lui semble l'endroit tout indiqué pour organiser ce débat, en ce compris des auditions.

M. Vankrunkelsven souligne que le débat sur l'administration de la justice en matière administrative ne peut pas être mené dans le cadre de la discussion des propositions de loi à l'examen, qui visent uniquement à résoudre un problème concret.

M. Van Parys partage ce point de vue. On pourrait toutefois mettre ces propositions de loi à l'ordre du jour de la commission de l'Intérieur. L'intervenant prendra une initiative en ce sens.

En ce qui concerne l'avis du Conseil d'État, il estime que les propositions de loi à l'examen ne concernent pas cette institution, dès lors qu'elles ont trait à la prescription de l'action civile. Il ne voit donc pas pourquoi il faudrait demander l'avis du Conseil d'Etat sur ce sujet. La commission est suffisamment armée pour faire un choix entre les différentes techniques.

M. Mahoux demande si l'article 2255 proposé du Code civil vise également les demandes en suspension introduites devant le Conseil d'État.

M. Vandenberghe répond que la demande en suspension implique nécessairement le dépôt d'une requête en annulation. En effet, la suspension qui aurait été ordonnée tombe si aucune requête en annulation n'est introduite.

M. Coveliers renvoie à l'article 17 des lois coordonnées sur le Conseil d'État. En cas de rejet de la demande de suspension, la partie requérante doit introduire, dans les 30 jours, une demande de poursuite de la procédure.

Par ailleurs, l'intervenant n'est pas favorable à une éventuelle demande d'avis au Conseil d'État.

S'agissant du débat sur la question du monisme, l'intervenant souligne que cela implique aussi des choix politiques. Une fois que ces choix auront été faits, on pourrait effectivement auditionner quelques experts, par exemple la Cour constitutionnelle.

De heer Vankrunkelsven stelt voor de artikelsgewijze bespreking voort te zetten op grond van het wetsvoorstel van de heer Vandenberghe en van de heer Van Parys.

De heer Vandenberghe meent dat de keuze voor het ene of het andere wetsvoorstel niet zo moeilijk ligt. Artikel 2244 BW bevindt zich in het hoofdstuk verjaring, meer bepaald in de afdeling met betrekking tot de stuiting. Spreker vindt het niet nuttig het verzoekschrift bij de Raad van State te plaatsen in de artikelen met betrekking tot de stuiting van de verjaring. Inderdaad moet een verzoekschrift bij de Raad van State binnen de 60 dagen worden ingediend nadat de administratieve handeling is gesteld. Het reële probleem is dat de behandeling voor een zaak bij de Raad van State jaren aansleept en dat de verjaring intussen loopt. De enige evidente oplossing is dus de termijn te schorsen vanaf de indiening van het verzoekschrift tot de uitspraak. Bovendien heeft het verzoekschrift betrekking op een contentieux met objectief karakter. Artikel 2244 BW gaat daarentegen over procedurehandelingen die betrekking hebben op een subjectief recht. Daarom opteert spreker ervoor de nieuwe regeling in te lassen in een openstaand artikel in het Burgerlijk Wetboek onder het hoofdstuk van de verjaring, in de bepalingen met betrekking tot de schorsing.

De heer Vankrunkelsven besluit aldus dat de commissie geen advies zal vragen aan de Raad van State en dat de bespreking zal worden voortgezet op grond van het wetsvoorstel 4-10 van de heren Vandenberghe en Van Parys.

IV. Artikelsgewijze bespreking

Opschrift

Amendement nr. 3

De heer Delpérée meent dat het opschrift van het wetsvoorstel niet duidelijk genoeg is. Men zou uit dit opschrift kunnen afleiden dat het indienen van een verzoekschrift tot nietigverklaring voor de Raad van State het onmogelijk maakt om nog een burgerrechtelijke vordering in te stellen. Het beroep bij de Raad van State schorst de verjaring van de burgerrechtelijke vordering, maar schorst de burgerrechtelijke vordering als dusdanig niet. Spreker dient daarom amendement nr. 3 in (stuk Senaat, nr. 4-10/2), teneinde het opschrift van dit wetsvoorstel te wijzigen als volgt: «Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op het schorsen van de verjaring van de burgerrechtelijke vordering tot schadevergoeding ten gevolge van een beroep tot nietigverklaring bij de Raad van State».

De heer Vandenberghe herinnert aan het beginsel «*Rubrica non est lex*».

M. Vankrunkelsven propose de poursuivre la discussion des articles sur la base de la proposition de loi de MM. Vandenberghe et Van Parys.

Pour M. Vandenberghe, le choix entre les deux propositions de loi est simple. L'article 2244 du Code civil fait partie du chapitre consacré à la prescription, plus précisément de la section relative aux causes qui interrompent la prescription. L'intervenant ne trouve pas utile de placer la requête introduite devant le Conseil d'État dans les articles relatifs à l'interruption de la prescription. La requête doit en effet être introduite au Conseil d'État dans les 60 jours de l'acte administratif. Le véritable problème réside dans la longueur de la procédure devant le Conseil d'État et dans le fait que la prescription continue à courir entre-temps. La seule solution évidente consisterait donc à suspendre le délai à partir de l'introduction de la requête jusqu'au prononcé de la décision. De plus, la requête concerne un contentieux à caractère objectif. L'article 2244 du Code civil traite en revanche d'actes de procédures ayant trait à un droit subjectif. Aussi l'intervenant opte-t-il pour la solution consistant à insérer le nouveau régime dans un article ouvert du Code civil, dans le chapitre consacré à la prescription, parmi les dispositions relatives à la suspension.

M. Vankrunkelsven conclut donc que la commission ne sollicitera pas l'avis du Conseil d'État et que la discussion se poursuivra sur la base de la proposition de loi n° 4-10 de MM. Vandenberghe et Van Parys.

IV. Discussion des articles

Intitulé

Amendement n° 3

M. Delpérée pense que l'intitulé de la proposition de loi manque de précision. On pourrait déduire de l'intitulé que le dépôt d'une requête en annulation devant le Conseil d'État ne permet plus d'introduire l'action civile. Le recours au Conseil d'État suspend la prescription de l'action civile mais il n'a pas de caractère suspensif à l'égard de cette dernière. L'intervenant dépose à cet effet l'amendement n° 3 (doc. Sénat, n° 4-10/2) visant à modifier l'intitulé comme suit : « Proposition de loi modifiant le Code civil en vue de suspendre la prescription de l'action civile en dommages et intérêts à la suite d'un recours en annulation devant le Conseil d'État ».

M. Vandenberghe rappelle le principe « *Rubrica non est lex* ».

Artikel 1

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Artikel 2

Amendement nr. 2

De heer Delpérée dient amendement nr. 2 in (stuk Senaat, nr. 4-10/2), teneinde in de Franse tekst het woord « illicéité » te vervangen door het woord « illégalité ». Hij stelt bovendien voor om telkens het woord « juridiques » tussen het woord « actes » en het woord « administratifs » te doen vervallen, om de tekst in overeenstemming te brengen met de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

De heer Vandenberghe is het eens met de voorgestelde wijzigingen.

Bovendien beslist de commissie om de volgende taalkundige verbeteringen aan te brengen :

- het woord « rechtsvorderingen » wordt vervangen door de woorden « de rechtsvordering »;
- de woorden « het verzoek tot vernietiging » worden vervangen door de woorden « het beroep tot nietigverklaring » om de tekst in overeenstemming te brengen met de terminologie van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

Mevrouw Taelman vraagt nog enige verduidelijking. De schorsing voor de Raad van State wordt gevuld door een vordering met betrekking tot de voortzetting van de rechtspleging tot vernietiging (artikel 17 wetten Raad van State). Indien de schorsing wordt afgewezen, moet de verzoekende partij binnen de 30 dagen de voortzetting verzoeken, zo niet wordt afstand van het geding vermoed. Indien de schorsing wordt toegekend, kan de afdeling administratie ambts-halve tot vernietiging overgaan indien de verzoeker niet tijdig om de voortzetting verzoekt. In het geval een schorsing niet gevuld wordt door een verzoekschrift tot nietigverklaring, wordt de schorsing na het verlopen van de bepaalde termijn onmiddellijk door de afdeling administratie opgeheven.

Spreekster wijst erop dat het voorgestelde artikel 2255 het verzoek tot vernietiging betreft. Dat betekent dat bij de verjaring geen rekening wordt gehouden met de termijn die de schorsingsprocedure in beslag neemt. Nochtans kan een verzoek tot schorsing in bijvoorbeeld stedenbouwkundige zaken enige tijd in beslag nemen.

De heer Vandenberghe wijst erop dat het verzoekschrift ten gronde in ieder geval binnen de zestig dagen na de administratieve handeling moet worden ingediend.

Article 1er

Cet article n'appelle aucune observation.

Article 2

Amendement n° 2

M. Delpérée dépose l'amendement n° 2 (doc. Sénat, n° 4-10/2) visant à remplacer, dans le texte français de l'article 2255 proposé du Code civil, le mot « illicéité » par le mot « illégalité ». Il propose par ailleurs de supprimer à chaque fois le mot « administratif » afin de mettre le texte en concordance avec les lois coordonnées sur le Conseil d'État.

M Vandenberghe se rallie aux modifications proposées.

Par ailleurs, la commission décide d'apporter les corrections linguistiques suivantes :

- remplacer les mots « des actions en réparation » par les mots « de l'action en réparation »;
- remplacer les mots « la requête en annulation » par les mots « le recours en annulation » afin d'assurer la concordance avec la terminologie employée dans les lois coordonnées sur le Conseil d'État.

Mme Taelman demande encore quelques éclaircissements. La suspension prononcée par le Conseil d'État est suivie d'une demande de poursuite de la procédure en annulation (article 17 des lois sur le Conseil d'État). En cas de rejet de la demande de suspension, la partie requérante doit introduire, dans les 30 jours, une demande de poursuite de la procédure, sous peine de faire naître, dans son chef, une présomption de désistement d'instance. Si la suspension est accordée, la section d'administration peut procéder d'office à l'annulation si le requérant n'a pas introduit une demande de poursuite de la procédure dans les délais. Si la suspension n'est pas suivie d'une requête en annulation, elle est immédiatement levée par la section d'administration à l'expiration du délai prévu.

L'intervenante souligne que l'article 2255 proposé concerne la requête en annulation, ce qui signifie que, pour la prescription, on ne tient pas compte de la durée de la procédure de suspension. Or, en matière d'urbanisme par exemple, une requête en suspension peut prendre un certain temps.

M. Vandenberghe souligne que la requête sur le fond doit en tout cas être introduite dans les soixante jours qui suivent l'acte administratif.

Mevrouw Taelman wil dan ook duidelijk stellen dat het verzoekschrift het vertrekpunt van de schorsing van de verjaring vormt, en niet het verzoek tot voortzetting door de meest gerede partij.

De heer Coveliens meent dat het aangehaalde probleem zich in de praktijk niet zal voordoen, aangezien men een beslissing over een schorsing bekomt in principe binnen zes maand.

Artikel 3

De heer Vandenberghewijst erop dat overgangsbepalingen onontbeerlijk zijn. De verjaringswet is immers onmiddellijk van toepassing. De bedoeling is dat de voorgestelde regeling onmiddellijk van toepassing is op enerzijds de zaken die hangend zijn voor de Raad van State en anderzijds op de zaken in schadevergoeding die hangend zijn voor de burgerlijke rechtbank. Om dit duidelijk te stellen dient spreker amendement nr. 1 (stuk Senaat, nr. 4-30/2) in.

Amendement nr. 1

De heer Vandenberghedient amendement nr. 1 in (stuk Senaat, nr. 4-10/2) dat ertoe strekt artikel 3 als volgt te formuleren : « De wet is van toepassing op de lopende rechtsgeschillen in de mate ze niet werden beslecht door een vonnis of arrest dat in kracht van gewijsde is getreden. »

De heer Mahoux besluit uit het amendement dat het de beslissing van de burgerlijke rechtbank over de schadevergoeding is die als bepalend moment zal dienen.

De heer Vandenberghewijntoort dat de geadieerde rechter derhalve het schorsend karakter beoordeelt van het verzoekschrift op het ogenblik dat hij uitspraak moet doen over de vordering ten gronde. Het is de bedoeling dat de burgerlijke rechtbank het schorsend karakter van het verzoekschrift voor de Raad van State kan vaststellen voor de vorderingen die thans aanhangig zijn voor deze burgerlijke rechter.

De heer Coveliens kan zich hierbij aansluiten en verwijst ter zake ook naar de besprekking in een vorige legislatuur van de wijziging van de onteigeningswetgeving bij hoogdringendheid. De Raad van State heeft hierover een advies geveld. Een andere houding aannemen waarbij men zou stellen dat de regeling niet zou gelden voor de zaken waarvoor reeds een procedure ingeleid, zou discriminatoir zijn.

De heer Vandenberghewil gevolg geven aan de Europese teneur in het rechtsleven. Als men dergelijke ingrijpende interpretaties geeft die de rechten van de

Mme Taelman souhaite dès lors préciser que c'est la requête, et non la demande de poursuite de la procédure introduite par la partie la plus diligente, qui constitue le point de départ de la suspension de la prescription.

M. Coveliens pense que le problème évoqué ne se posera pas dans la pratique, car en matière de suspension, la décision intervient en principe dans les six mois.

Article 3

M. Vandenberghewijst erop dat les dispositions transitoires sont indispensables. En effet, la loi sur la prescription est d'application immédiate. Le but est que les règles proposées soient immédiatement applicables, d'une part, aux affaires pendantes devant le Conseil d'État et, d'autre part, aux demandes de dommages et intérêts qui sont pendantes devant les juridictions civiles. L'intervenant dépose l'amendement n° 1 (doc. Sénat, n° 4-30/2) afin de préciser les choses.

Amendement n° 1

M. Vandenberghedépose l'amendement n° 1 (doc. Sénat, n° 4-10/2) tendant à formuler l'article 3 comme suit : « La loi s'applique aux litiges en cours dans la mesure où ils n'ont pas été tranchés par un jugement ou un arrêt passé en force de chose jugée. »

M. Mahoux déduit de l'amendement que c'est la décision du tribunal civil sur les dommages et intérêts qui servira de moment-pivot.

M. Vandenberghewijntoort que le juge saisi évalue donc le caractère suspensif de la requête au moment où il doit se prononcer sur l'action au fond. L'objectif est que la juridiction civile puisse constater le caractère suspensif de la requête devant le Conseil d'État pour les actions actuellement pendantes devant cette même juridiction civile.

M. Coveliens peut souscrire à ce point de vue et renvoie également à cet égard à la discussion menée au cours de la législature précédente sur la modification de la législation relative à l'expropriation en cas d'extrême urgence. Le Conseil d'État a rendu un avis à ce propos. Il serait discriminatoire d'adopter une autre attitude qui reviendrait à considérer que le régime ne s'applique pas aux affaires pour lesquelles une procédure a déjà été entamée.

M. Vandenbergheweut tirer les conséquences de la teneur européenne du droit. Si l'on opte pour des interprétations aussi radicales qui touchent aux droits

burgers treffen, moeten overgangsmaatregelen worden voorzien die toelaten dat de eventuele problemen voor burgers die zich te goeder trouw hebben gericht tot de ene of de andere rechtbank worden geregulariseerd.

Mevrouw Taelman gaat akkoord met de bedoeling, maar heeft vragen bij de formulering van het amendement. Is het niet voldoende te stellen dat de wet van toepassing is op de lopende rechtsgeschillen? Als er een arrest is dat in kracht van gewijsde is gegaan, is er immers geen sprake meer van een lopend rechtsgesil.

De minister vraagt wat er gebeurt indien een vordering is verjaard op basis van de huidige wetgeving. Wat als men juist omwille van de verjaring geen vordering heeft ingediend voor de burgerlijke rechtbank?

De heer Vandenberghe wijst erop dat de verjaring wordt vastgesteld door de rechtbank, en niet door de Raad van State. Aldus is de vordering in se niet verjaard zolang er geen vonnis of arrest is dat definitief in kracht van gewijsde is gegaan. Uiteraard kan er een probleem rijzen voor de persoon die zich niet heeft gewend tot de burgerlijke rechtbank en wiens procedure voor de Raad van State meer dan 5 jaar heeft geduurd. Spreker wijst er wel op dat het arrest van het Hof van Cassatie slechts dateert van 2006. Spreker verwijst ook naar het feit dat de verjaringstermijn van 5 jaar, ingesteld in 1998, slechts van toepassing was op zaken die niet aanhangig waren bij de rechtbank. Op dat ogenblik was de verjaringstermijn voor buitencontractuele vorderingen dertig jaar.

Verder onderstreept spreker dat overgangsmaatregelen duidelijk moeten zijn, zodanig dat er geen allerhande interpretaties worden aan gegeven. De overgangsregeling moet duidelijk van toepassing zijn voor *a)* de zaken hangend voor de Raad van State, *b)* de zaken waarbij men bij de inwerkingtreding van de nieuwe regeling minder dan 5 jaar is verwijderd van het vernietigingsarrest van de Raad van State, *c)* alle zaken hangend voor de burgerlijke rechtbank.

Mevrouw Crombé-Berton vraagt meer uitleg over de voorgestelde overgangsregeling aan de hand van het volgende geval. Twee rechtzoekenden hebben in 1998 een vordering tot schadevergoeding ingediend voor de burgerlijke rechter. Voor de eerste rechtzoekende komt het tot een definitieve in kracht van gewijsde gegane beslissing nog voor de nieuwe regel inzake verjaring in werking treedt. Dat dossier kan niet worden heropend. Voor de tweede rechtzoekende daarentegen valt de beslissing nadat de nieuwe wet in werking is getreden. Voor hem geldt de schorsing van de verjaring zolang het beroep tot nietigverklaring voor de Raad van State loopt en hij kan bijgevolg

des citoyens, il convient de prévoir des mesures transitoires permettant de régulariser les problèmes éventuels auxquels seraient confrontés les citoyens qui se sont adressés, de bonne foi, à un tribunal quelconque.

Mme Taelman souscrit à l'objectif de l'amendement, mais s'interroge sur sa formulation. Ne suffit-il pas d'indiquer que la loi s'applique aux litiges pendans? En effet, une fois qu'un arrêt est passé en force de chose jugée, il ne s'agit plus d'une affaire pendante.

Le ministre demande ce qu'il advient lorsqu'une action est frappée de prescription sur la base de la législation actuelle. Qu'en est-il si aucune action n'a été intentée au civil, précisément à cause de la prescription?

M. Vandenberghe souligne que la prescription est constatée par le tribunal et non par le Conseil d'État. L'action ne se prescrit donc pas automatiquement tant qu'il n'y a pas de jugement ou d'arrêt passé définitivement en force de chose jugée. Il peut bien sûr se poser un problème pour les personnes qui n'ont pas saisi une juridiction civile et dont la procédure devant le Conseil d'État a duré plus de 5 ans. L'intervenant relève néanmoins que l'arrêt de la Cour de cassation ne date que de l'année 2006. Il indique aussi que le délai de prescription de 5 ans, introduit en 1998, s'appliquait uniquement aux affaires qui n'étaient pas pendantes devant une juridiction. À ce moment-là, le délai de prescription pour les actions extracontractuelles était de trente ans.

Ensuite, l'intervenant souligne que les mesures transitoires doivent être claires, de manière à éviter de donner lieu à toutes sortes d'interprétations. Le régime transitoire doit être clairement applicable *a)* aux affaires pendantes devant le Conseil d'État; *b)* aux affaires dans lesquelles le Conseil d'État a rendu un arrêt d'annulation moins de 5 ans avant l'entrée en vigueur du nouveau régime; *c)* à toutes les affaires pendantes devant les juridictions civiles.

Mme Crombé-Berton demande des précisions sur le régime transitoire proposé en évoquant la situation suivante. Deux justiciables ont introduit une action en réparation devant le juge civil en 1998. Dans le premier cas, une décision définitive coulée en force de chose jugée est intervenue avant l'entrée en vigueur de la nouvelle règle en matière de prescription. Ce dossier ne pourra pas être rouvert. Par contre, pour le second justiciable, la décision tombe après l'entrée en vigueur de la nouvelle loi. Il pourra bénéficier de la suspension de la prescription durant le recours en annulation devant le Conseil d'État et il pourra dès lors obtenir réparation. N'y a-t-il pas de discrimination entre ces

herstel verkrijgen. Worden beide rechtzoekenden, die hun vordering op hetzelfde tijdstip hebben ingesteld, niet anders behandeld ?

De heer Vandenberghe bevestigt dat de nieuwe wet toepasselijk is op alle hangende procedures. Het is evenwel niet mogelijk beslissingen die in kracht van gewijsde zijn gegaan op losse schroeven te zetten.

De heer Mahoux vraagt wat er zal gebeuren wanneer iemand een verzoekschrift tot nietigverklaring indient voor de Raad van State, zonder daarbij tegelijk een vordering tot schadevergoeding in te stellen voor de burgerlijke rechtsbank. Na zes jaar procederen voor de Raad van State, haalt die persoon zijn slag thuis. In de huidige regeling heeft hij de mogelijkheid niet meer zijn burgerlijke rechtsvordering in te stellen, aangezien de zaak verjaard is. Wat gebeurt er indien voorliggend voorstel inmiddels wet is geworden ? Geldt de schorsing van de verjaring gedurende de periode waarin het beroep tot nietigverklaring voor de Raad van State hangende was ?

De heer Delpérée wijst erop dat een beroep tot nietigverklaring niet noodzakelijk met een vordering tot schadevergoeding gepaard gaat. Hij denkt bijvoorbeeld aan de vernietiging van de benoeming van een ambtenaar of van een bouwvergunning. In dergelijke gevallen krijgt de verzoeker door de vernietiging op zich voldoening, zonder dat hij zich nog tot de burgerlijke rechtsbank moet wenden om schadevergoeding te krijgen.

De heer Vandenberghe denkt dat men over de overgangsregeling moet nadenken, om een evenwichtige oplossing te vinden.

De heer Vankunkelsven besluit dat er geen discussie bestaat over het feit dat men de nieuwe wet wil toepasselijk maken op alle hangende zaken voor de Raad van State. Een tweede hypothese betreft het geval waarbij er reeds een uitspraak is van de Raad van State, welke echter dateert van ten hoogste 5 jaar voor de inwerkingtreding van de nieuwe wet. Ook dan oordeelt men dat er een geding voor de burgerlijke rechtsbank moet worden gestart. Een derde hypothese betreft geschillen die hangend zijn voor de burgerlijke rechtsbank.

De heer Coveliers preciseert dat een geding niet meer kan verjaren zodra er is gedagvaard voor de burgerlijke rechtsbank. Het probleem rijst enkel voor zaken die lang aanslepen voor de Raad van State en waarbij de benadeelde nog geen burgerlijke vordering heeft ingediend.

De heer Vandenberghe stipt aan dat de huidige situatie de toegang tot de rechter bemoeilijkt door een interpretatie te geven aan de verjaringswet met als gevolg dat er een onevenredige drempel is om de burgerlijke rechter te vatten.

deux justiciables qui ont introduit leur action au même moment ?

M. Vandenberghe confirme que la nouvelle loi s'applique à toutes les procédures en cours. Il n'est pas possible de remettre en cause des décisions coulées en force de chose jugée.

M. Mahoux demande ce qui se passera lorsqu'une personne introduit un recours en annulation devant le Conseil d'État sans introduire concomitamment d'action en dommages et intérêts devant le tribunal civil. Après six années de procédure devant le Conseil d'État, cette personne obtient gain de cause. Dans le régime actuel, elle n'a plus la possibilité d'introduire son action au civil puisque la prescription est intervenue. Qu'en est-il si la proposition à l'examen devient loi dans l'intervalle ? La suspension de la prescription va-t-elle jouer pendant la période au cours de laquelle le recours en annulation était pendu devant le Conseil d'État ?

M. Delpérée fait remarquer qu'un recours en annulation ne va pas nécessairement de pair avec une action en réparation. Il pense par exemple à l'annulation de la nomination d'un fonctionnaire ou d'un permis de bâtir. Dans de telles hypothèses, la seule annulation permet au requérant d'obtenir satisfaction sans qu'il doive encore agir devant le tribunal civil pour obtenir réparation.

M. Vandenberghe pense qu'il faut réfléchir au régime transitoire afin de trouver une solution équilibrée.

M. Vankunkelsven conclut que personne ne conteste l'idée de vouloir rendre la nouvelle loi applicable à toutes les causes pendantes devant le Conseil d'État. Une deuxième hypothèse concerne les cas dans lesquels le Conseil d'État a déjà rendu un arrêt, mais dans un délai ne dépassant pas 5 ans avant l'entrée en vigueur de la nouvelle loi. Dans ces cas également, on estime qu'un procès doit être intenté au civil. Une troisième hypothèse a trait aux litiges pendants devant un tribunal civil.

M. Coveliers précise qu'une instance ne peut plus se prescrire dès l'instant où il y a eu citation devant une juridiction civile. Le problème se pose uniquement pour les procédures qui traînent en longueur au Conseil d'État et dans le cadre desquelles la personne lésée n'a pas encore intenté d'action civile.

M. Vandenberghe souligne que la situation actuelle complique l'accès à la justice à cause de l'interprétation qui est faite de la loi sur la prescription et qui a pour effet de relever de manière disproportionnée le seuil d'accès à la justice pour l'action civile.

De minister bevestigt dat er inderdaad moet worden nagedacht over de formulering van de overgangsbepaling. Verder wenst spreker verduidelijking over de gevolgen van de voorgestelde regeling indien de procedure voor de Raad van State werd ingesteld door een derde en leidt tot een vernietiging. Kan een benadeelde persoon die echter niet de procedure voor de Raad van State heeft ingeleid, wel de burgerlijke rechter adiären?

De heer Vandenberghe meent van niet. Het beroep tot vernietiging is *inter partes*, ook al is de vernietiging *erga omnes*. Het lijkt normaal dat de rechtsgevolgen van de stuiting en schorsing enkel tussen de procespartijen gelden. Een derde die niet procedeert kan het voordeel van de verjaring niet inroepen. De vordering tot schadevergoeding is immers niet enkel de vaststelling van de fout, maar ook het bewijs van het oorzakelijk verband tussen onrechtmatige handeling en schade. Aldus zal de huidige regeling enkel tot voordeel strekken van de persoon die het beroep bij de Raad van State heeft ingesteld. Zo niet bemoeilijkt men de zaken en opent men de doos van pandora. Uiteraard rijst hier het probleem van de collectieve actie; dan moeten de leden van de vereniging die het beroep bij de Raad indient, wel het voordeel van de verjaring kunnen inroepen. Het algemeen rechtsbeginsel luidt dat de procedure strekt tot voordeel van degene die ze instelt.

De heer Coveliers wil nog een nuance aanbrengen. Een persoon die schade ondervindt ten gevolge van een overheidsdaad dient een beroep in tot vernietiging bij de Raad van State. Wat als een andere persoon, die initieel geen schade ondervond, juist wel schade gaat ondervinden door het vernietigingsarrest van de Raad van State ? Het lijkt evident dat de verjaringstermijn in dat geval slechts kan beginnen lopen op de dag van de vernietiging.

De minister meent dat men misschien in de bepaling moet preciseren dat enkel de verzoeker het voordeel kan inroepen.

De heer Delpérée denkt dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen een reglement van een administratieve overheid, dat per definitie een groep van mensen aangaat, en een individuele administratieve handeling. In het tweede geval moet de persoon die de vernietiging eist, zijn belang kunnen bewijzen. Indien hij niet tijdig handelt, zal de zaak verjaard zijn. De situatie is echter delicates voor reglementen van een administratieve overheid. Het mag niet zo zijn dat alle betrokkenen verplicht zouden zijn een beroep in te dienen bij de Raad van State opdat de verjaring wordt geschorst.

De heer Coveliers verwijst naar de algemene regel dat men geacht is de wet te kennen en de termijnen waarbinnen een verzoek dient te worden ingediend.

Le ministre confirme qu'il faut effectivement réfléchir à la formulation de la disposition transitoire. Il aimeraït par ailleurs obtenir des précisions sur les conséquences du régime proposé lorsque la procédure a été intentée par un tiers devant le Conseil d'État et qu'elle débouche sur une annulation. Une personne lésée qui n'a pas intenté elle-même la procédure devant le Conseil d'État peut-elle saisir le juge civil ?

M. Vandenberghe estime que non. Le recours en annulation vaut *inter partes*, même si l'annulation proprement dite vaut *erga omnes*. Il paraît normal que les effets juridiques de l'interruption et de la suspension ne vaillent qu'entre les parties au procès. Un tiers qui n'est pas partie à la cause ne peut invoquer le bénéfice de la prescription. En effet, l'action en dommages et intérêts ne consiste pas uniquement à établir la faute, mais elle tend aussi à prouver l'existence d'un lien de causalité entre l'acte illicite et le dommage. Le régime actuel jouera donc exclusivement en faveur de la personne qui a introduit le recours au Conseil d'État. Sinon, on complique les choses et on ouvre la boîte de Pandorre. Ici se pose bien sûr le problème de l'action collective; dans ce cas, les membres de l'association qui introduit le recours au Conseil d'État doivent pouvoir invoquer le bénéfice de la prescription. Le principe général du droit veut que la procédure joue en faveur de celui qui l'intente.

M. Coveliers souhaiterait encore apporter une nuance. Une personne qui subit un préjudice par suite d'un acte public introduit un recours en annulation devant le Conseil d'État. Mais que se passe-t-il lorsqu'une autre personne, qui n'a pas subi de préjudice au départ, se trouve lésée précisément par l'arrêt d'annulation du Conseil d'État ? Il semble évident qu'en pareil cas, le délai de prescription ne peut commencer à courir que le jour de l'annulation.

Le ministre pense qu'il faudrait peut-être préciser dans la disposition en question que seul le requérant peut en invoquer le bénéfice.

M. Delpérée pense qu'il faudrait opérer une distinction selon que l'on est confronté à un acte administratif réglementaire, qui par définition concerne une généralité de personnes, ou à un acte administratif individuel. Dans cette deuxième hypothèse, la personne qui réclame l'annulation doit prouver qu'elle a un intérêt. Si elle n'agit pas à temps, il y aura prescription. Par contre, la situation est plus délicate pour les actes à portée réglementaire. Il ne faudrait pas que toutes les personnes concernées par cet acte à portée générale soient obligées d'introduire un recours devant le Conseil d'État pour que la prescription soit suspendue.

M. Coveliers rappelle la règle générale selon laquelle nul n'est censé ignorer la loi et les délais d'introduction d'une requête.

Wat de collectieve schaderegeling betreft, dienen eventuele wijzigingen worden opgenomen in het Gerechtelijk Wetboek.

Amendementen nrs. 4 en 5

Naar aanleiding van de besprekking, dient de heer Vandenberghe amendement nr. 4 in (stuk Senaat, nr. 4-10/2), dat ertoe strekt de voorgestelde overgangsbepaling te verfijnen.

Wat de formulering betreft, baseert de indiener zich op artikel 11 van de verjaringswet van 10 juni 1998. Tevens verwijst hij naar het arrest van 2 juli 2003 (arrest 98/2003) waarbij het Arbitragehof, op een prejudiciële vraag gesteld door het hof van beroep te Bergen, duidelijk stelde dat een in kracht van gewijsde gegaan vonnis of arrest een objectief aanknopingspunt vormt en aldus niet discriminerend is.

Bij de besprekking rees de vraag of ook artikel 101 van de wetten Rijkscomptabiliteit diende te worden aangepast. Spreker meent van niet en verwijst daarvoor naar de tweede zin van artikel 101 die stelt dat de inleiding van een rechtsvordering schorsende werking heeft. Als men al van mening zou zijn dat deze bepaling toepasselijk is op de delictuele verjaringstermijn, kan men stellen dat ook het verzoekschrift een rechtsvordering inleidt, gezien de potentiële rechtsgevolgen. Dit is in ieder geval de betekenis van het ingediende voorstel.

De heer Vankrunkelsven wenst duidelijkheidshalve de bevestiging dat de nieuwe wet van toepassing zal zijn zowel op de geschillen hangende voor de Raad van State als voor de geschillen die hangend zijn voor de burgerlijke rechtbank. De rechter oordeelt immers over de verjaring de dag van het vonnis. Voor de hypothese waarbij geen burgerlijke vordering is ingeleid binnen de nuttige termijn, namelijk 5 jaar na een arrest van de Raad van State, geldt dan de vorige regeling.

Mevrouw Taelman dient een amendement in (Stuk Senaat, nr. 4-10/2, amendement nr. 5) waarbij zij aandacht wil schenken aan de rechtzoekende die er tot het arrest van het Hof van Cassatie van 16 februari 2006 van kon uitgaan dat hij nog kon vorderen voor de burgerlijke rechtbank. Aldus stelt zich een probleem voor de gedingen waar de Raad van State een administratieve rechtshandeling vernietigt na 16 februari 2006 en waar het geding op dat ogenblik meer dan 5 jaar na de rechtshandeling en voor de inwerkingtreding van deze wet hangende is. De rechtzoekende die twee jaar later een uitspraak van de rechter verkrijgt zal daarentegen wel een beroep kunnen doen op de burgerlijke rechtbank, via deze nieuwe wet. Dit lijkt discriminatoir.

En ce qui concerne les indemnisations collectives, il conviendra, le cas échéant, d'insérer des modifications dans le Code judiciaire.

Amendements n°s 4 et 5

À la suite de la discussion, M. Vandenberghe dépose l'amendement n° 4 (doc. Sénat, n° 4-10/2) qui vise à affiner la disposition transitoire proposée.

En ce qui concerne la formulation, l'auteur se base sur l'article 11 de la loi du 10 juin 1998 modifiant certaines dispositions en matière de prescription. Il renvoie également à larrêt du 2 juillet 2003 (arrêt 98/2003) dans lequel la Cour constitutionnelle, répondant à une question préjudicielle posée par la cour d'appel de Mons, a clairement affirmé qu'un jugement ou arrêt passé en force de chose jugée constitue un critère de rattachement objectif et ne revêt donc pas un caractère discriminatoire.

Lors de la discussion, d'aucuns se sont demandés s'il ne fallait pas modifier également l'article 101 des lois sur la comptabilité de l'État. L'intervenant ne le pense pas et cite en ce sens la seconde phrase de l'article 101 qui dispose que l'intentement d'une action en justice suspend la prescription. Si l'on estime que cette disposition s'applique au délai de prescription délictuel, on peut affirmer que la requête introduit également une action en justice, compte tenu des conséquences juridiques potentielles. Telle est bien en tout cas la signification de la proposition déposée.

Pour lever toute ambiguïté, M. Vankrunkelsven souhaite avoir la confirmation que la nouvelle loi s'appliquera aussi bien aux litiges pendents devant le Conseil d'État qu'à ceux pendents devant le tribunal civil. C'est en effet le jour du jugement que le juge statue sur la prescription. Dans l'hypothèse où aucune action civile n'aurait été introduite dans les délais utiles, c'est-à-dire dans les 5 ans d'un arrêt du Conseil d'État, il convient alors d'appliquer l'ancien régime.

Mme Taelman dépose un amendement (doc. Sénat, n° 4-10/2, amendement n° 5) pour attirer l'attention sur le justiciable qui, jusqu'à l'arrêt de la Cour de cassation du 16 février 2006, pouvait supposer qu'il avait encore la possibilité de saisir le tribunal civil. Un problème se pose donc pour les litiges dans lesquels le Conseil d'État annule un acte administratif après le 16 février 2006, alors que ces litiges sont pendents depuis plus de 5 ans à compter de l'acte juridique et avant l'entrée en vigueur de la présente loi. En revanche, le justiciable qui obtient une décision du juge deux ans plus tard, pourra quant à lui saisir le tribunal civil en application de cette nouvelle loi. Cela paraît discriminatoire.

De heer Vandenberghé stipt aan dat het arrest van het Hof van Cassatie van na 16 februari 2006 volledig indruist tegen de toen gangbare rechtsleer dat de begrotingswet geen regeling inhield voor de delictuele verjaringstermijn.

Het door hem voorgestelde amendement nr. 4 lijkt deze ingewikkelde situatie op de meest eenvoudige manier te benaderen. Het stelt duidelijk dat de nieuwe bepaling met betrekking tot de schorsing van de verjaring onmiddellijk van toepassing is op bestaande rechtsgeschillen die niet beslecht werden door een in kracht van gewijsde gegane beslissing. Alle personen die een vernietigingsarrest hebben verkregen bij de Raad van State, dat dateert van minder dan 5 jaar op de dag dat de wet van toepassing is, zullen nog kunnen dagvaarden voor de burgerlijke rechter. Als de wet bijvoorbeeld van toepassing is op 1 juli 2008, kunnen alle personen die een vernietigingsarrest hebben sinds 1 juli 2003, dus nog dagvaarden. Deze regeling lijkt tegemoet te komen aan het merendeel van de problemen.

De heer Mahoux denkt dat het de bedoeling is te zorgen voor een gelijke behandeling van de burgers wanneer nieuwe wetgeving ontstaat. Hij denkt dat amendement nr. 4 een zeer brede waaijer van situaties bestrijkt en de ongelijke behandeling zoveel mogelijk probeert te beperken. Mochten sommigen zich desondanks door de voorgestelde regeling benadeeld achten, dan kunnen zij de nieuwe wet nog steeds aan het Grondwettelijk Hof voorleggen.

Mevrouw Crombé-Berton sluit zich eveneens bij amendement nr. 4 aan. Ze denkt dat het voorgestelde criterium (de hangende zaken) objectief is. De indiener van het amendement heeft overigens verwzen naar de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, die dergelijk criterium heeft toegestaan.

Mevrouw Taelman blijft erbij dat er een discriminatie kan ontstaan tussen burgers in een gelijkaardige situatie. Spreekster haalt het voorbeeld aan van twee burgers die een verzoekschrift hebben ingeleid bij de Raad van State, waarbij de ene een arrest verkrijgt voor de inwerkingtreding van de nieuwe regeling en een andere na de inwerkingtreding ervan.

De heer Vankrunkelsven antwoordt dat de overgangsbepaling in ieder geval met zich meebringt dat nog kan worden gedagvaard indien het vernietigingsarrest werd geveld minder dan 5 jaar voor de inwerkingtreding van de nieuwe wet.

Bovendien kon men er v  or het arrest van het Hof van Cassatie van 2006 van uitgaan dat het verzoek tot vernietiging schorsende werking had.

De heer Vandenberghé sluit zich hierbij aan en besluit dat de door hem voorgestelde overgangsbepaling met het v-objectief criterium van een in kracht van gewijsde gegane beslissing omzeggens alle

M. Vandenberghé souligne que l'arrêt de la Cour de cassation du 16 février 2006 est en totale contradiction avec la doctrine qui prévalait 脿 l'époque, selon laquelle la loi budgétaire ne contenait aucune règle relative au délai de prescription délictuel.

L'amendement n   4 qu'il propose semble résoudre cette question complexe de la manière la plus simple qui soit. Il prévoit clairement que la nouvelle disposition relative 脿 la suspension de la prescription s'applique immédiatement aux litiges en cours qui n'ont pas 芅t   tranchés par une décision passée en force de chose jugée. Toutes les personnes qui ont obtenu du Conseil d'Etat un arrêt d'annulation dans un délai de moins de cinq ans 脿 compter du jour de l'entrée en vigueur de la loi pourront encore saisir le juge civil. Si la loi entre par exemple en vigueur au 1er juillet 2008, toutes les personnes qui ont obtenu un arrêt d'annulation depuis le 1er juillet 2003 auront donc encore la possibilité de lancer citation. Ce règlement semble résoudre la majorité des problèmes.

M. Mahoux pense que l'objectif est de garantir une 芅galit   entre les citoyens face 脿 une nouvelle législation. Il pense que l'amendement n   4 couvre une très large palette de situations et tente de réduire au maximum les inégalités de traitement. Si certaines personnes devaient malgré tout s'estimer lésées par le régime proposé, elles pourraient toujours soumettre la nouvelle loi 脿 la Cour constitutionnelle.

Mme Crombé-Berton se rallie 脿 l'amendement n   4. Elle pense que le critère proposé (les affaires pendantes) est objectif. L'auteur de l'amendement s'est par ailleurs référé 脿 la jurisprudence de la Cour constitutionnelle qui a admis ce type de critère.

Mme Taelman persiste 脿 dire qu'une discrimination risque de naître entre des citoyens se trouvant dans une situation similaire. L'intervenante cite l'exemple de deux citoyens qui ont introduit une requête devant le Conseil d'Etat et dont l'un obtient un arrêt avant la date d'entrée en vigueur du nouveau régime, tandis que l'autre ne l'obtient qu'après cette date.

M. Vankrunkelsven répond que la disposition transitoire a en tout cas pour effet de permettre d'encore lancer citation, pourvu que l'arrêt d'annulation ait 芅t   rendu moins de 5 ans avant l'entrée en vigueur de la nouvelle loi.

De plus, on pouvait considérer, avant l'arrêt de 2006 de la Cour de cassation, que le recours en annulation avait un effet suspensif.

M. Vandenberghe se rallie 脿 ce point de vue et conclut que la disposition transitoire qu'il propose et qui repose sur le critère objectif d'une décision passée en force de chose jugée, couvre pour ainsi dire tous les

hypotheses dekt. Het loont niet een wet te stemmen waarvan de gevolgen niet kan inschatten. Dan opent men een doos van pandora.

V. Stemmingen

Opschrift

Amendement nr. 3 van de heer Delpérée wordt eenparig aangenomen door de negen aanwezige leden.

Artikel 1

Dit artikel wordt eenparig aangenomen door de negen aanwezige leden.

Artikel 2

Amendement nr. 2 van de heer Delpérée en het aldus gewijzigde artikel worden eenparig aangenomen door de negen aanwezige leden.

Artikel 3

Amendement nr. 1 van de heer Vandenberghe en amendement nr. 5 van mevrouw Taelman worden ingetrokken.

Amendement nr. 4 van de heer Vandenberghe en het aldus gewijzigde artikel worden eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

VI. Eindstemming

Het geamendeerde wetsvoorstel in zijn geheel wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Ten gevolge van deze stemming vervalt het wetsvoorstel nr. 4-140 van mevrouw Taelman.

* * *

cas de figure. Il ne servirait à rien de voter une loi dont on ne peut évaluer les conséquences. Cela reviendrait à ouvrir la boîte de pandore.

V. Votes

Intitulé

L'amendement n° 3 de M. Delpérée est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Article 1er

Cet article est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Article 2

L'amendement n° 2 de M. Delpérée et l'article ainsi amendé sont adoptés à l'unanimité des 9 membres présents.

Article 3

L'amendement n° 1 de M. Vandenberghe et l'amendement n° 5 de Mme Taelman sont retirés.

L'amendement n° 4 de M. Vandenberghe et l'article ainsi amendé sont adoptés à l'unanimité des 9 membres présents.

VI. Vote final

L'ensemble de la proposition de loi amendée a été adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Par suite de ce vote, la proposition de loi n° 4-140 de Mme Taelman devient sans objet.

* * *

Vertrouwen wordt geschenken aan de rapporteur voor het opstellen van dit verslag.

De rapporteur; *De voorzitter;*
Francis DELPÉRÉE. Patrik VANKRUNKELSVEN.

Confiance a été faite au rapporteur pour la rédaction du présent rapport.

Le rapporteur; *Le président;*
Francis DELPÉRÉE. Patrik VANKRUNKELSVEN.